

TÜRKİYE'DE KADIN GİRİŞİMCİLERİN DURUMU

Dr. Sevtap KESKİN
keskinsevtap@yahoo.com

ÖZ

Kadınlar girişimcilik yoluyla kendi ekonomilerine, toplumlarına ve istihdama önemli katkı yapabilir. Fakat bu katkı ülkemizde yeterince gelişmiş değil. 2012 yılında işveren+kendi hesabına çalışan kadınların oranı yüzde 12,1'dir ve toplam girişimcilerin sadece yüzde 14,9'u kadın girişimcidir. Türkiye'de mevcut kadın girişimci sayısının yüksek olmadığını görüyoruz. Oysa kadınlar topluma refah getirmek için büyük bir potansiyele sahip, bu nedenle kadın girişimciliğini teşvik etmek çok önemlidir. Bu çalışmada, Türkiye'de kadın girişimciliği üzerine yapılan bazı çalışmalar ve mevcut veriler doğrultusunda kadın girişimcilerin durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadın Girişimciler, Kadın Girişimciliği, Girişimcilik.

STATUS OF WOMEN ENTREPRENEURS IN TURKEY

ABSTRACT

Women can make significant contributions to their economies, communities and employment through entrepreneurship. But this contribution has not been adequately developed in our country. In 2012, the ratio of employer+ self-employed women is 12,1 percent and women entrepreneurs are only 14,9 percent of total entrepreneurs. In Turkey, we see that current number of women entrepreneurs are not high. Whereas, they have enormous potential to bring prosperity therefore encouraging women entrepreneurship is very important. In this study, the status of women entrepreneurs has been made to reveal through some studies on women entrepreneurship in Turkey and in accordance with current data.

Keywords: Women Entrepreneurs, Women Entrepreneurship, Entrepreneurship.

GİRİŞ

Girişimciler toplumun büyümesinde itici bir rol oynayan önemli bir faktördür. İşletmelerin kurulmasında ve yürütülmesinde, istihdam yaratılmasında, sermaye oluşumunda ve ekonomik güvenliğin sağlanmasında girişimcilere ihtiyaç vardır. Ekonomik ve sosyal gelişme her iki cinsiyetin katılımına bağlıdır. Kadınların içinde büyük çoğunlukla bulunmadığı ekonomik ve sosyal gelişme süreci eksik ve dengesiz olacaktır. Ülkemizin nüfusunun yarısını kadınlar oluşturmaktadır ve potansiyel işgücünü oluşturan bu nüfusun bilgi, yetenek ve tecrübelerinden yeteri kadar yararlanmamak ciddi bir kayıp olur. Kadınlar ekonomik katılım için, girişimcilik yoluyla daha fazla fırsat bulabilir ve kitlesel işsizliğin ve yoksulluğun azaltılmasında kadın girişimcilere ihtiyaç vardır. Kadın girişimcilerin aktif olarak iş gücüne eklenmeleri yani iş hayatının içinde olmaları halinde ülke ekonomik olarak daha verimli hale gelecektir. Bir başka ifadeyle, kadın girişimciler buldukları ülkelerde işyerlerinin, iş ağlarının, finansal kurumların, kültürün yeniden belirlenmesine ve şekillenmesine yol açıp, yoksullukla mücadeleye ve istihdam yaratılmasına katkı sağlamaktadırlar. Kadın girişimciler ekonomik ve sosyal kalkınmaya hizmet eden temel faktörlerden biri olduğu gibi, kadınların girişimci olarak ekonomiye katkıda bulunmaları kalkınma ve refah seviyesini yükseltir. Kadınlar girişimcilik yoluyla kendini daha iyi ifade etme olanağı bulmaktadır.

1. KADIN GİRİŞİMCİNİN TANIMI

Kadınların bir iş yeri kurma ve yönetme aşamalarında, erkeklere kıyasla, sadece kadın olmalarından kaynaklanan daha fazla sayıda ve daha zorlu engellerle karşılaştıkları kabul edilmeseydi, kadın girişimciği ayrıca tanımlama ve bu konuda çalışma yapma gereği de doğmazdı (Özar, 2005, s.13).

Kadın girişimciyi tanımlamak kolay değildir. Kadın girişimci kavramına, farklı yazarlar farklı anlamlar yüklemektedir. Genelde “iş kadını” ve “kadın girişimci” kavramları birbiri ile eş anlamlı kullanılmaktadır. Fakat kadın girişimci, kendi adına iş yapar. Oysa “iş kadını” denildiğinde bir iş yerinde çalışan tüm kadınlar anlaşılmalıdır.

Kadın girişimciler, daha fazla risk üstlenmeye eğilimli olduğu gerçeği ile diğer kadınlardan farklı, çok daha kararlı ve dayanıklı olup, kendi kaderlerini kontrol etmede daha fazla istekli olan kadınlardır.

Kadın girişimci, bir işletmeyi başlatıp, organize edip, işleten kadın olarak tanımlanabilir.

Kadın girişimciler yenilikçi, kendine güvenen ve yaratıcı kadınlar olarak bireysel veya başkaları ile işbirliği içinde ekonomik bağımsızlık elde etmede yetenekli, kişisel, aile ve sosyal yaşama ayak uydurarak bir kuruluşu başlatıp, kurup ve işleterek başkaları için iş imkanları üretebilen kadınlardır.

Girişimci kadınlar sadece bir işi kuran ve işleten değil aynı zamanda kendi kariyerlerini de çekip çeviren kadındır. Bu yeni kariyerleri; yenilik, yaratıcılık, risk alma, vizyon ve cesareti de kapsamaktadır. Onlar, zeki, bağımsız ve kalabalıkta öne çıkan, hedefleri olan ve bu hedeflerine ulaşmak için karşılaştıkları zorlukları göğüsleyen bireylerdir. Onlar, beklentilerini ve iş gayretlerini sürekli gözden geçiren ve sosyal bilinci dikkate değer ölçüde yüksek olan bireylerdir (Moore, 2000, s.2).

Kadın girişimciler, girişimcilik özelliklerini yansıtan ve girişimcilik faaliyet ve süreçlerini benimseyip, uygulayan iş sahibi kadınlardır. Fırsatları değerlendirip, gerekli kaynakları başarı ile bir araya getirirler. Onlar, aynı zamanda değişiklik içeren dinamik bir süreci başarı ile yürütüp, yönetirler. Zaman içinde büyüme potansiyeli olan zenginlik yaratıcı bir işi başlatacak, yeni model bir faaliyet oluşturabilen kadınlardır.

Kadın girişimciler, yenilikçi kendine güvenen ve yaratıcı kadınlar olarak bireysel veya başkaları ile işbirliği içinde ekonomik bağımsızlık elde etmede yetenekli, kişisel, aile ve sosyal yaşama ayak uydurarak bir kuruluşu başlatıp, kurup ve işleterek başkaları için iş imkanları üretebilen kadınlardır.

Diğer bir tanıma göre ise kadın girişimci, piyasa ekonomisi içinde, hesaplanmış riskleri göze alarak, doğrudan doğruya pazara yönelik, nakde dönüştürülebilen mal veya hizmeti üretilen satan, kendi işinin sahibi olup vergi kaydı ve TESK'e bağlı Esnaf ve Sanatkarlar Odalarına veya TOBB Odalarına üye kaydı olan sosyal güvenlik kurumlarından birinin şemsiyesi altında tek başına ya da yanında başka kişileri istihdam eden kadındır (Saray, 1993, s.118).

2. KADINLARI GİRİŞİMCİLİĞE YÖNLENDİREN FAKTÖRLER

Kadınları girişimciliğe, kendi işletmelerini oluşturmaya yönlendiren nedir diye baktığımızda itici güç sağlayan tek başına

bir faktör yerine bir kombinasyon ya da faktörler dizini görmekteyiz. Örneğin, başarı, bağımsızlık, kontrol odağı gibi psikolojik motivasyonları, ekonomik gereklilik, maddi bağımsızlık için bir yol gibi ekonomik motivasyonları, buna ek olarak kariyerindeki hayal kırıklığı, kariyer fırsatı eksikliği, cam tavan sendromu gibi içinde bulunulan çalışma koşullarından memnuniyetsizlik veya esnek çalışma modeli oluşturmak gibi bir dizi faktör sayılabilir (Dzisi, 2008, s.72).

Kadın girişimciliği çalışmalarının bazıları, istihdam yetersizliğini de kapsayan dışsal motifler ile bağımsızlık isteğini ve iş ve aile sorumluluklarını dengeleme yeteneğini içeren içsel motifler olmak üzere iki tematik boyutta kadınları girişimciliğe yönlendiren nedenleri açıklamaktadır (Dzisi, 2008, s.72).

Kadınları girişimciliğe yönlendiren faktörleri hem pozitif hem de negatif, kişisel ve dış koşulların etkili olduğu iten ve çeken faktörler olarak ayırma tabi tutabiliriz. Negatif faktörler kadınları girişimciliğe iterken, pozitif faktörler kadınları girişimciliğe çekmektedir. İten faktörler; ekonomik zorunluluk, yetersiz aile geliri veya ek gelir ihtiyacı, aileden birinin ölümü veya boşanma gibi aile yapısı ve aile içi olaylar, kabul edilemez çalışma koşulları, kadın ve erkek çalışanlar arasındaki ücret farklılığı, gelir eşitsizliği, mesleki ayırım, cam tavan sendromu (kadınların üst kademe yönetim pozisyonlarına ulaşmasını engelleyici davranışsal ve örgütsel ön yargılardan kaynaklanan görünmez yapay engeller), terfideki engellemelerin neden olduğu işteki hayal kırıklığı gibi nedenlerdir. Dünyada kadınları girişimciliğe iten en önemli faktörlerden biri gelir elde etme gereksinimidir. Tüm ülkelerde kadınlar erkeklere kıyasla ekonomik yönden dezavantajlı gruptur. İşsizlik ve diğer ekonomik seçeneklerin yokluğu da kadınları girişimciliğe iten en önemli faktörlerden biridir. Kadınları girişimciliğe çeken faktörler; yaşam memnuniyetini artırma potansiyeli, bağımsızlık, başarı ve kendini gerçekleştirme ihtiyacı, kendi patronu olma ve kendi hayatını kontrol etme arzusu, pazar fırsatı, hırs, deneyim, bir faaliyet alanına duyulan ilgi, sosyal hedefler, esnek çalışma saatlerine duyulan ihtiyaç, kendisi veya ailesi için daha fazla mali bağımsızlık ve gelir elde etme arzusu, kişisel gelişim ve işten tatmin olma arzusu, kendi kaderini kontrol etme isteği gibi nedenlerdir. Çoğu ülkelerde kadınların başarı ve yeteneklerine gösterilen saygı az olduğundan kendini gerçekleştirme arzusu çok güçlüdür ve kendi öz saygılarını oluşturmak için girişimciliği bir fırsat olarak görmektedirler. Yüksek başarı ihtiyacı da kadınları girişimciliğe çeken faktörlerdendir.

Devlet desteği, aile veya yakın çevredeki başarılı rol modeller de kadınları girişimciliğe çeken faktörler içinde sayılabilir. Ayrıca toplumun önde gelen bir bireyi olmak girişimciliği çekici bir olasılık ya da meslek seçimi yapabilir.

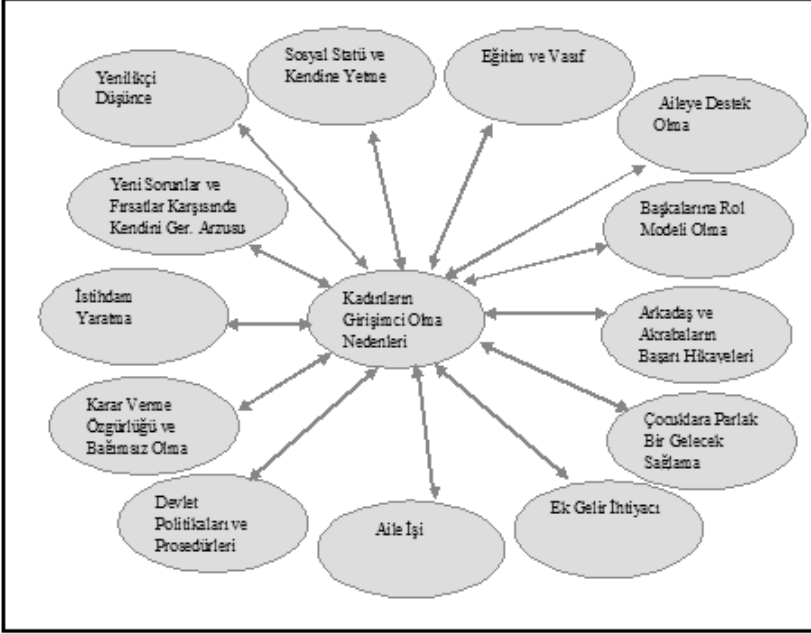
Kadınları girişimciliğe yönlendiren faktörlerin çoğu ortak olsa da ülkeden, ülkeye kültürel ve ülke şartlarına göre farklılıklarda görülmektedir. Çünkü girişimcilik ruhunun oluşmasında toplumun kültür yapısının önemli bir etkisi vardır. Birey adeta içinde yaşadığı toplumun kültürel değerlerinin taşıyıcısı konumundadır. Bir toplumdaki ekonomik gelişmişlik düzeyi de girişimcilik ruhu ile yakından ilgilidir (Durak, 2011, s.195). Gelişmiş ülkelerde kadınları girişimciliğe yönlendiren daha çok çeken faktörler iken, gelişmekte olan ülkelerde kadın girişimciliğe yönlendirenin daha çok iten faktörler olduğu görülmektedir (Dzisi, 2008, s.78). Girişimcilikte iten ve çeken motivasyon faktörlerinin girişimcilik başarısında farklı bir etki yapıp yapmadığı temel sorulardan birini oluşturmaktadır. Yapılan çalışmalarda çeken faktörlere sahip girişimcilerin, iten faktörlere sahip girişimcilere göre daha başarılı oldukları saptanmıştır (Özdemir, 2010, s.122).

Kadınları girişimciliğe yönlendiren diğer bir neden, genelde şirketlerin orta yönetim kadrolarında yer alan kadınların, çalıştıkları işletmelerin personel azaltma politikalarından etkilenebilecekleri düşüncesiyle, kendi işlerini kurarak kendi kendilerinin patronları olmayı yeğlemeleridir. Ülke ve yöreye göre değişiklik göstermekle birlikte, kadının işe en son alınan, bir işten çıkarma durumunda ise, ilk çıkartılan olması, özellikle belli kültürlerde, olağan olmayan bir durum değildir. Özellikle gerekli altyapının geleneksel ideoloji nedeniyle henüz oluşmadığı ülkelerde, kadın çalışanlar ekonomik veya sektörel kriz durumlarında işlerine son verilme korkusu ile kendi işlerini yaratma çabası içerisine girmektedirler (Gürol, Marşap, 2007, s.100).

Kadın girişimcilerin motivasyonu çoğunlukla sosyal çevreye dayanmaktadır. Bu da milli kültür, aile ilişkileri ve eğitim sistemini içermektedir. Sosyo-kültürel altyapıdaki değişim sonucu günümüzde çok sayıda kadının çalışma hayatına girmesi ve eğitim düzeylerinin yükselmesi de kadınları girişimciliğe yönlendirmektedir (Güney, 2006, s.30). Eğitim düzeyi ve becerileri ekonomik faaliyetlerin seçiminde kadınları etkilemektedir. Daha eğitilmiş kadınların, eğitim düzeyi düşük olan kadınlara göre daha iyi ekonomik faaliyetleri seçme olasılıkları yüksektir (Tambunan, 2008, s.341).

Kadınlar girişimciliğe, hem finansal hem de kişisel ödüllerin ikisi tarafından da motive edilmektedir. Bazı kadın girişimciler iş sahibi olmanın kendi hayatlarına sağladığı kişisel tatminin önemine dikkati çekmişlerdir. Bazıları için bilgi ve becerilerini ortaya koymanın iyi bir yolu iş kurmaktır.

Tablo 1. Kadınların Girişimci Olma Nedenleri

Kaynak: Goyal and Parkash (2001)

Coğrafi konum kadın girişimciliğini etkileyebilir. Kırsal alanlardaki kadınların girişimciliklerini geliştirmeleri nispeten daha zordur. Çünkü kırsal alandaki kadınlar yapısal, kültürel ve kurumsal kısıtlamalarla daha fazla yüz yüzedir (Tambunan, 2008, s.342). Ancak son yıllarda hükümetler tarafından kadınların yerel ekonomiyi kalkındırmada önemli bir aktör olarak görülmesi politikası kadınları girişimciliğe yönlendiren diğer bir neden olmuştur. Bu politikada özellikle yerel aktörler içersinde yer alan potansiyel kadın girişimcilerin yönlendirilmesi, teşvik edilmesi ve güçlendirilmesi öngörülmektedir. Böylece özellikle kırsal alanda ekonomik faaliyetlerde yeterince yer alamayan kadınların mikro finansman yöntemi ile gelir elde etmelerinin sağlanması amaçlanmaktadır. Çünkü iş hayatında erkeklere göre kadınların

yeterli öz sermayeye sahip olmadığı veya başlangıç için gerekli finansmana ulaşamadığı bir gerçektir (Soysal, 2010, s.91).

Kriz zamanları da kadının girişimci olmasını tetikleyen unsurlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Krizle birlikte kadınların “dayanıklılık” avantajlarının ortaya çıktığı çeşitli araştırmalarla tespit edilmiştir (Gönüllüoğlu, İpçioğlu ve Taşer, 2008, s.328).

3. TÜRKİYE’DE KADIN GİRİŞİMCİLERİN DURUMU

3.1. Türkiye’de Kadın Girişimcilerin Özellikleri

Kadın girişimci denildiğinde akla sadece işveren kadınlar değil, ülke çapında bu alanda uğraş veren, çabalayan kadınların tümünün gelmesi gerekir. Yani kendi hesabına çalışan kadınlarda akla gelmelidir. Ülkemizde de dünyada olduğu gibi kadın girişimciler homojen değildir. Kentsel ortamlardaki, daha eğitilmiş, pazarlanabilir becerilere sahip ve işleri için parasal birikimlerini harekete geçirebilecek kadınlar ve kentlerin çeperlerinde ve kırsal kesimde yaşayan eğitimsiz ve diğer beşeri sermaye öğelerinden yoksun kadınlar. Birinci gruptaki kadınlar genellikle girişimciliğe mesleki gelişimlerinin bir parçası olarak yönelirken, ikinci gruptakiler için girişimcilik bir yaşam ve geçim stratejisidir (Ecevit, 2007, s.47). Kadın girişimcilerin gerçekleştirdikleri faaliyetler küçük bir iş olabildiği gibi büyük işletmelerde olabilmektedir. Ancak var olan kadın girişimcilerin büyük bir bölümü de girişimciliğin genel karakteristik özelliklerini taşımamaktadır.

Hem işverenleri, hem de kendi hesabına çalışanları girişimci diye düşünürsek ve bunu dikkate alarak istatistiklere baktığımızda, 2012 yılı itibariyle toplam çalışan kadın içinde; işveren kadın oranı yüzde 1,3, kendi hesabına çalışan kadın oranı yüzde 10,8 ve işveren+kendi hesabına çalışan kadın oranı yüzde 12,1’dir. Kadın girişimci sayısında artış yaşanıyorsa da istatistikler bu oranın hala oldukça düşük olduğunu göstermektedir. Bu durumun en önemli sebepleri piyasa araştırması, ürün ve kalite geliştirme, pazarlama teknikleri gibi konularda bilgi eksikliği, teknoloji kullanımındaki yüksek maliyetler, ataerki değerler, yetersiz krediler ile mevcut kredilere ulaşmakta yaşanan zorluklar (Kurtsan, 2011) ve eğitim eksikliği gibi nedenlerdir. Ayrıca kadın istihdamının düşük olması da kadın girişimciliği önünde önemli bir engeldir. 2012’de kadın istihdam oranı yüzde 26,3’dür (TÜİK,

işgücü istatistikleri veri tabanı, erişim, 22.03.2014). Bu oran oldukça düşüktür ve kadın potansiyelinden yeterince yararlanılmadığını göstermektedir. Profesyonel iş tecrübesi girişimciliğin başarısını artırır. Kadın istihdam oranının artması beraberinde kadın girişimci oranını da arttıracaktır (Onaç, 2012).

Tablo 2. Türkiye’de Çalışan Kadın İçinde İşveren ve Kendi Hesabına Çalışan Kadın

Yıl	İşveren (Bin)	İşveren %	Kendi Hesabına Çalışan (Bin)	Kendi Hesabına Çalışan %	İşveren+ Kendi Hesabına Çalışan %
1989	15	%0,3	443	%7,8	%8,1
1999	38	%0,6	606	%9,6	%10,2
2008	77	%1,4	616	%11,0	%12,4
2009	78	%1,3	749	%12,8	%14,1
2010	83	%1,3	822	%12,8	%14,1
2011	87	%1,2	816	%11,7	%12,9
2012	94	%1,3	788	%10,8	%12,1

Kaynak: TÜİK, 1923-2009 İstatistik Göstergeler, s.142, TÜİK Türkiye İstatistik Yıllığı 2010, s.184, TÜİK Türkiye İstatistik Yıllığı 2011, s.171, TÜİK, Türkiye İstatistik Yıllığı 2012, s.183.

Aşağıda tablo 3’ de görüldüğü gibi 2011 yılında kendi hesabına çalışan kadınlar toplam kendi hesabına çalışanların yüzde 17,4’ü, işveren olarak çalışan kadınlar toplam işveren olarak çalışanların yüzde 7’sidir. 2012 yılı itibariyle kendi hesabına çalışan kadınlar toplam kendi hesabına çalışanların yüzde 16,9’udur. Tüm işverenler içinde işveren kadınların oranı ise yüzde 7,5’dir. Bir önceki yıla göre işveren kadınların oranı artarken kendi hesabına çalışanların oranı azalmıştır.

Tablo 3. Türkiye'de Toplam İşveren ve Toplam Kendi Hesabına Çalışan İçinde Kadın İşveren ve Kendi Hesabına Çalışan Kadın Sayısı

Yıl	Toplam İşveren (Bin)	Toplam Kadın İşveren (Bin)	%	Toplam Kendi Hesabına Çalışan (Bin)	Toplam Kendi Hesabına Çalışan Kadın (Bin)	%
1989	628	15	%2,4	4869	443	%9,1
1990	832	23	%2,8	4901	492	%10,0
1991	968	22	%2,3	4782	483	%10,1
1992	1044	28	%2,7	4888	623	%12,7
1993	1092	25	%2,3	4567	386	%8,4
1994	1099	26	%2,4	4960	588	%11,9
1995	1112	40	%3,6	5053	494	%9,8
1996	1166	40	%3,4	4935	469	%9,5
1997	1128	46	%4,1	5191	535	%10,3
1998	1276	47	%3,7	5148	508	%9,9
1999	1131	38	%3,4	5206	606	%11,6
2000	1109	43	%3,9	5325	687	%12,9
2001	1140	40	%3,5	5365	769	%14,3
2002	1186	61	%5,1	5089	763	%15,0
2003	1052	42	4,0	5249	716	%13,6
2004	999	49	%4,9	4572	490	%10,7
2005	1101	50	%4,5	4689	667	%14,2
2006	1162	69	%5,9	4555	660	%14,5
2007	1189	75	%6,3	4386	617	%14,1
2008	1249	77	%6,2	4324	616	%14,2
2009	1209	78	%6,5	4429	749	%16,9
2010	1202	83	%6,9	4547	822	%18,1
2011	1244	87	%7,0	4687	816	%17,4
2012	1238	94	%7,5	4695	788	%16,9

Kaynak: TÜİK, 1923-2009 İstatistik Göstergeler, s.142, TÜİK, 1923-2010 İstatistik Göstergeler, s.143, TÜİK Türkiye İstatistik Yıllığı 2011, s.171, TÜİK, Türkiye İstatistik Yıllığı 2012, s.183.

Türkiye'de kadın girişimcilerin yöresel olarak yatırım alanları değişmektedir. Türkiye geneline bakıldığında 2012 yılı itibarıyla 94 bin işveren kadının; yüzde 78,7'si hizmetler, yüzde 12,8'i sanayi ve yüzde 8,5'i tarım kesiminde, kendi hesabına çalışan 788 bin kadının ise; yüzde 30,3'u hizmetler, yüzde 17,3'u sanayi, yüzde 52,4'u tarım kesiminde faaliyette bulunmaktadır. Hizmet sektörüne yönelim, finansal kaynaklara ulaşımın kısıtlı olmasından dolayı

daha az sermaye gerektirmesi nedeniyle tercih edilmesinden kaynaklanmaktadır (Kurtsan, 2011). Sanayi, makine vb. üretime dayalı sektörlerde kadın girişimci sayısı oldukça az. Bununda en önemli nedenleri arasında ülkedeki iktisadi, kültürel ve sosyo-ekonomik çevrenin sunduğu imkanlar bulunuyor (Ünay, 2011).

Tablo 4. Türkiye’de İşveren ve Kendi Hesabına Çalışan Kadınların Sektör Bazında Dağılımı (%)

Yıllar	İşveren %			Kendi Hesabına Çalışan %		
	Tarım	Sanayi	Hizmetler	Tarım	Sanayi	Hizmetler
2007	13,3	13,3	73,4	70,5	11,7	17,8
2008	18,2	11,7	70,1	64,9	14,0	21,1
2009	9,0	11,5	79,5	54,5	17,5	28,0
2010	12,1	10,8	77,1	51,8	18,9	29,3
2011	9,2	11,5	79,3	53,2	19,0	27,8
2012	8,5	12,8	78,7	52,4	17,3	30,3

Kaynak: TÜİK, Türkiye İstatistik Yıllığı 2009, s.181 ve TÜİK, Türkiye İstatistik Yıllığı 2011, s.171, TÜİK, Türkiye İstatistik Yıllığı 2012, s.183.

2012 yılında toplam çalışan kadın içinde işveren ve kendi hesabına çalışan kadınlara yani girişimci kadınlara kent ve kırsal alanda çalışma şeklinde baktığımızda, kentsel alanda çalışan toplam kadınların yüzde 1,9’u işveren olarak, yüzde 8,8’i kendi hesabına çalışmaktadır. Kırsal alanda çalışan kadınların yüzde 0,5’i işveren ve yüzde 14,7’si kendi hesabına çalışmaktadır. Kadın istihdamını artırmada önemli bir uygulama olan kadın girişimciliğindeki artış hem kent hem de kırsal alanda pek de önemli boyutlarda görünmemektedir.

Tablo 5 . Kent ve Kırsal Alanda Çalışan İşveren ve Kendi Hesabına Çalışan Kadın Sayısı -2012 (Bin)

Toplam Çalışan	Kent		Toplam Çalışan	Kır	
	İşveren	Kendi Hesabına		İşveren	Kendi Hesabına
4193	80	367	2872	14	421

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı, <http://www.tuik.gov.tr>, Erişim 13.12.2013.

Türkiye’de işveren ve kendi hesabına çalışan kadınların işyeri büyüklüğüne göre dağılımına baktığımızda, büyük çoğunluğu, 1-4 kişinin çalıştığı mikro ölçekli işletmelerdir. Bu bize kadın girişimcilerin küçük ölçekli az sermaye gerektiren işlere yöneldiğini

göstermektedir. Bunun en büyük nedenlerinden biri kadın girişimcilerin yatırımları için bulabilecekleri finansal kaynakların yetersizliğidir. Tüm bu göstergeler göz önünde tutulduğunda, ülkemizde kadın girişimcilik potansiyeli açısından mikro işletmelerin en önde geldiği açık olarak görülmektedir.

Tablo 6. Türkiye’de İşveren ve Kendi Hesabına Çalışan Kadınların İşyeri Büyüklüğüne Göre Dağılımı-2011(Bin)

İşyeri Büyüklüğü	Toplam		Kent		Kır	
	İşveren	Kendi Hesabına Çalışan	İşveren	Kendi Hesabına Çalışan	İşveren	Kendi Hesabına Çalışan
1-4	63	810	55	385	8	425
5-9	14	6	12	1	2	5
10-24	4		3		1	
25-29	4		4			
50+	2		2			

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü İstatistikleri 2011, s.58-59-60.

2011 yılında işveren olarak çalışan kadınlarda sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı olarak çalışanların oranı yüzde 77, kayıtsız çalışanların oranı yüzde 23’dür. Kendi hesabı çalışanlarda kayıtsız çalışanların oranı yüzde 89,6, kayıtlı çalışanların oranı ise yüzde 10,4’dür. Görüldüğü üzere işveren olarak sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı çalışan kadınların oranı kayıtsız çalışanlardan, kendi hesabına çalışan kadınlarda kayıtsız olarak çalışanların oranı kayıtlı çalışanlardan fazladır. Özellikle kendi hesabına çalışan kadınlarda sosyal güvencesizliğin yüksek oranı, kadın girişimciliği açısından göz önüne alınması gereken bir husustur (Toksöz, 2007, s.36).

Tablo 7. İşveren ve Kendi Hesabına Çalışan Kadının Sosyal Güvenlik Kurumlarına Kayıtlı Olup-Olmama Durumu (2011)

Sosyal Güvenlik Durumu	İşveren (%)	Kendi Hesabına (%)
Kayıtlı Değil	23,0	89,6
Kayıtlı	77,0	10,4

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı, <http://www.tuik.gov.tr>, Erişim 22.09.2012.

Türkiye’de kadın girişimci sayısı erkek girişimcilerin oldukça altındadır. 2012 yılı itibarıyla toplam girişimcilerin yüzde 14,9’unun kadın girişimci, yüzde 85,1’inin erkek girişimci olduğunu görüyoruz.

Tablo 8. Türkiye’de Toplam Girişimci İçinde Kadın ve Erkek Girişimci Sayısı

Yıl	Toplam Girişimci İşveren+ Kendi Hesabına Çalışan (Bin)	Kadın Girişimci İşveren+Kendi Hesabına Çalışan (Bin)	%	Erkek Girişimci İşveren+Kendi Hesabına Çalışan (Bin)	%
1989	5498	458	%8,3	5040	%91,7
1990	5734	515	%9,0	5219	%91,0
1991	5750	505	%8,8	5245	%91,2
1992	5933	651	11,0	5282	%89,0
1993	5659	411	%7,3	5248	%92,7
1994	6061	614	10,1	5447	%89,9
1995	6167	534	%8,7	5633	%91,3
1996	6102	509	%8,3	5593	%91,7
1997	6320	581	%9,2	5739	%90,8
1998	6424	555	%8,6	5869	%91,4
1999	6338	644	%10,2	5694	%89,8
2000	6434	730	%11,3	5704	%88,7
2001	6505	809	%12,4	5696	%87,6
2002	6275	824	%13,1	5451	%86,9
2003	6301	758	%12,0	5543	%88,0
2004	5570	539	%9,7	5031	%90,3
2005	5790	717	%12,4	5073	%87,6
2006	5717	729	%12,8	4988	%87,2
2007	5575	692	%12,4	4883	%87,6
2008	5572	693	%12,4	4879	%87,6
2009	5638	826	%14,7	4812	%85,3
2010	5749	904	%15,7	4845	%84,3
2011	5931	903	%15,2	5028	%84,8
2012	5933	882	%14,9	5051	%85,1

Kaynak: TÜİK, 1923-2009 İstatistik Göstergeler, s.142, TÜİK 1923-2010 İstatistik Göstergeler, s.143, TÜİK Türkiye İstatistik Yıllığı 2011, s.171, TÜİK, Türkiye İstatistik Yıllığı 2012, s.183.

Türkiye’de kadın girişimciler, risk almada erkek girişimcilere oranla daha temkinli hareket etmekte ve daha az özgüvenli bulunmaktadır (Yetim, 2002, s.82). Kadın girişimcilerin risk algılamaları konusunda Türkiye’de yapılan bir araştırmada, kadın girişimcilerin yüzde 8,2’sinin herhangi bir risk almadıkları, yüzde 91,8’inin ise ekonomik, fiziksel, mental, sosyal ve ailevi riskler üstlendikleri tespit edilmiştir. Risk aldıklarını belirten kadın

girişimcilerin yüzde 47’si ekonomik, yüzde 22,3’ü ailevi, yüzde 19,3’ü fiziksel ve mental, yüzde 5,5’i sosyal, yüzde 5,9’u ise her türlü risk üslendiklerini belirtmişlerdir. Diğer ülkelerle karşılaştırıldığında benzer bulgular görülmekte ancak ailevi riskler diğer ülkelerde daha alt sıralarda yer almaktadır (Ufuk ve Özgen’den aktaran; Kayalar ve Ömürbek, 2007, s.188).

Hisrich ve Öztürk’ün Türkiye’de kadın girişimciler üzerine yaptıkları bir araştırmada kadın girişimcilerin kişisel özellikleri olarak enerjik, bağımsız, sosyal olduğu, aynı zamanda rekabetçi, kendine güvenen, mükemmeliyetçi ve hedef odaklı olduğu belirtilmektedir. Aynı araştırmada kadın girişimcilerin yüzde 43’ünün ilk çocuk, yüzde 38’inin ikinci çocuk olduğu, yüzde 72’sinin evli, yüzde 59’unun bir veya iki çocuk sahibi, yüzde 65’nin kendi iş alanında önceden deneyime sahip, 25-35 yaş diliminde olduğu belirtilmektedir. Bu araştırma kapsamındaki kadın girişimcilerden yüzde 41’i büyürken babalarıyla daha yakın ilişki içinde, yüzde 39’u ise anneleriyle daha yakın ilişki içinde olduğunu belirtmişlerdir. Onları girişimciliğe başlatan motivasyon sorgulandığı zaman ise, bağımsızlık ve başarıma arzusunun en güçlü olduğu, güvenlik, iş tatmini, ekonomik zorunluluğun en zayıf olduğu belirtilmektedir. Bu araştırma kapsamına giren kadınların yüzde 67’sinin lisans, yüzde 3’nün yüksek lisans eğitime sahip oldukları belirtilmektedir (Hisrich ve Öztürk, 1999, s.114-125).

Türkiye’de 1990’lı yıllardan itibaren yapılan çalışmalarda girişimci kadınlarının genellikle 30-39 yaş diliminde yoğunlaştığı ve kentli olduğu belirlenmiştir (Yetim, 2002, s.82). Türkiye’de kadın girişimcilerin çoğu evli ve iki çocuklu, baba mesleği ticaret, anne mesleği ev kadınlığıdır. Evlilik, ücretli çalışan kadınlara kıyasla girişimci kadınların çalışmalarına daha az engel olmaktadır (Karakoç ve Kolaşın, 2008, s.1). Ülkemizde kendi işinin sahibi olan kadınların çocuk sahibi olduklarında işlerine ara verme süresi diğer alanlara göre daha kısadır. Kısa olması kadınların ne pahasına olursa olsun bu alanda kalmakta direndiklerinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir (Bedük, 2005, s 116).

Türkiye’de Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü tarafından 1995 yılında Ankara, İstanbul, Gaziantep, Urfa, Çorum, Denizli ve Muğla olmak üzere yedi ilde yapılan araştırmanın sonucu, kadınların mesleklerindeki deneyim sürelerinin erkeklerden daha az olduğunu, mikro işletme sahibi kadınların yaş ortalamasınının 37,4 olduğunu, kadınların çocuk sahibi olmadan önce çalıştıklarını ve çocuk olunca işten ayrıldıklarını ve çocukları

okula başlayınca işe tekrar döndüklerini belirtmektedir (Aslan ve Atabey, 2007, s.7).

Türkiye’de girişimci kadınların üçte biri evde, büyük çoğunluğu sigortalı değil ve kendi hesabına çalışıyor. Ancak düzenli işyerlerinde çalışan erkek ve kadın girişimciler arasında sosyal güvenlik açısından büyük bir fark görülmüyor. Evde ve kendi hesabına çalışma, görece düşük çalışma saatleri, girişimci kadınların daha esnek çalışma koşullarına sahip olduklarını gösteriyor (Karakoç ve Kolaşın, 2008, s.1).

Ülkemizde kendi adına çalışan kadınlarımızda 3 tip ortaya çıkmaktadır (KTO, 2007, s.1).

Miras yoluyla işi devralan,

Eşi ile ortak çalışan,

Kendi imkanları ile iş sahibi olan.

Eğitim konusu Türkiye’de kadınların işgücüne ve girişimciliğe katılım oranlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Türkiye’de kadın girişimcilerin ortalama eğitim düzeyi düşüktür. Aynı şekilde kadın girişimcilerin eğitim düzeyi ücretli çalışan kadınlara göre daha düşük düzeydedir (Karakoç ve Kolaşın, 2008, s.1-2). Kadınların eğitim olanaklarından yeterince yararlanamamaları, kadınların girişimcilik konusundaki yeterliliklerini etkileyebilmektedir (Yetim, 2002, s.82). Kadının eğitim düzeyi, sadece ekonomik faaliyetlere katılım oranını etkilemeyip aynı zamanda, bu tür faaliyetlerin süreklilik kazanmasında da önemli bir rol oynamaktadır. Ülkemizde de kadın girişimcilerin eğitim düzeyi ile iş kurma nedenleri arasında bir ilişki mevcuttur. Kadını girişimciliğe çeken etmenler daha çok üniversite mezunu kadınlar için söz konusu iken, iten faktörler, ilkökul ve ortaokul mezunu kadınlar için daha çok söz konusudur. Türkiye’de kadınlar, ancak eğitim düzeylerini yükseltip, bilgi ve becerilerini artırabilmeleri sayesinde iş dünyasında kendilerine daha fazla yer açabilirler. İş dünyasına eğitim dezavantajı ile girdikleri zaman az bilgi ve beceri gerektiren işlere yönelmek zorunda kalmakta ve girişimcilikte deneyim kazanma şansları azalmaktadır.

Tablo 9. Kadın Girişimcilerin Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	Türkiye %	OECD %
Orta Öğretim	%79	%34
Lise	%13	%43
Üniversite	%8	%23
Kadın Girişimci Oranı	%9	%25

Kaynak: Cenk Kaan Gür, Kadın Girişimciye Garanti Yaklaşımı, I.TOBB Kadın Girişimciler Kurulu Kongresi Sunumu, Ankara, 2008.

Türkiye'de girişimci kadınların, yüzde 58'i kişisel kaynaklarından, yüzde 26'sı eşinden, yüzde 16'sı da akrabalarından finansman bulabiliyor. Var olan girişimci kadınların sadece yüzde 47'si banka hesabına sahip ve tüm gayrimenkullerin sadece yüzde 9'u kadınların üstüne olduğu için bankalardan kredi alırken teminat gösteremiyor (Kurtsan, 2011). Kredi olanaklarına erişimin kolaylaşmasıyla kadınlar, girişimciliğe daha fazla yönelecektir. Kadınların sahip olduğu işletmelerin erkeklerinkine nazaran daha yeni ve küçük ölçekli olacağı düşünüldüğünde özellikle ülkemizin geri kalmış bölgelerinde kadınlara odaklı mikro kredi türünde kullanılacak kredilerle, serbest meslek sahibi kadınların sayısı artırılabilir. Serbest meslek en küçük çaplı girişimcilik modeli olup işyeri sahibi kadınlara iş hayatını öğreten bir ortamdır. Bu tür kredi programlarına örnek olarak Bangladeş'teki Grameen Bankası uygulaması gösterilebilir (OECD, 2004, s. 41). Ülkemizde kadınların hem iş gücüne katılım oranları çok düşük düzeylerde, hem de çalışanlar arasında kendi işinin sahibi kadınlar çok düşük düzeydedir. Bu iki olumsuzluk bir araya geldiğinden, mikro finans sistemi sayesinde oluşacak yeni iş alanlarında kadınların hem işgücü piyasalarına katılımı artırılmış hem de kendi işine sahip olma olasılıkları artırılmış olacaktır (Gökyay, 2008, s.40). Ancak bazı çalışmalarda mikro kredinin kadınları düşük gelirli geleneksel iş alanlarına mahkum ettiği de ileri sürülerek eleştirilmektedir. Bu işlerin birçoğunun kayıt dışı sektörde sürdürüldüğü ve kadınların, böyle hiçbir sosyal güvencesi olmayan, istikrarsız işlerde çalışmalarının onları piyasa risklerine karşı daha korunmasız hale getirdiği belirtilmektedir (Gökyay, 2008, s.40). Ayrıca mikro kredi veren kuruluşlar, kredilerin zamanında geri ödenmesini sağlamak için, kadınları, krediyi birlikte aldıkları arkadaşları ve görevliler tarafından taciz edici boyutlara ulaşan baskı altında tutmaktadırlar. Bu durumda, kadınların güçlenmesinden çok ezilmelerine neden olmaktadır (Özar, 2005,

s.14). Mikro-kredi kuruluşlarının hizmetleri sadece kredi sağlamakla sınırlı olduğundan, bir iş kurmaları için ellerine para verilmesi tüm sorunları çözmektedir. Kurulan işlerin karlı hale getirilip, gelir sağlaması başlı başına bir meseledir. Yeni teknolojilere, ucuz hammaddeye, piyasa hakkında bilgiye ve ürünlerini satabilecekleri müşterilere ulaşmak önemlidir ve bu konuda zorluklar yaşanmaktadır. Kadınlar tüm bu sorunlarla tek başlarına mücadele etmek mecburiyetindedirler (Baltacı, 2009, s.41).

2001 yılında mikro ve küçük işletmeler üzerine yapılan bir saha araştırması sonuçları, kadın ve erkek girişimcilerin işlerini kurmadan önceki istihdam konumları arasında önemli bir fark olduğunu göstermiştir. Girişimci erkeklerin yüzde 80'i işyerlerini kurmadan önce bir işte çalışıyor olmalarına rağmen bu oran kadınlar için yüzde 46'ya düşmektedir. Araştırmaya göre işyeri sahibi olan girişimci kadınların yarısına yakını işlerini kurmadan önce çalışmadıklarını beyan etmişler. Bu bulgular kadınların iş yaşamına genelde ekonomik gereksinim sonucu girdiklerini ve çoğunlukla ücretli bir iş bulamadıkları için kendi işlerini yaratmak durumunda kaldıklarını göstermektedir (Özar, 2005, s.18). Kadınların iş yaşamında tecrübesiz olmaları, iş kurma aşamasına gelindiğinde çoğunlukla evde yaptıkları işlerin uzantısı alanlarda işyeri açma eğilimlerini kuvvetlendirmekte, kadınlar bildikleri işlere yönelmeyi tercih etmektedirler (Özar, 2005, s.18).

3.2. Türkiye'de Kadınları Girişimciliğe Yönlendiren Nedenler

Türkiye'deki kadınlar ile batıdakileri kıyasladığımızda girişimciliğe başlama sebebi olarak ekonominin yanı sıra sosyal kültürel farklılıklar da yer almaktadır (Tunçsiper, Karaköy ve Kafa 2008, s.59).

Türkiye'de kadınları girişimciliğe yönlendiren nedenlerin başında ülkenin makro ekonomik koşullarının hane halkı geliri üzerinde yarattığı olumsuz etkileri azaltmanın bir çabası olarak küçük işyeri kurma girişimleridir. Kadınlar arasında küçük işyeri kurma eğilimi farklı nedenlere dayanmaktadır. Birincisi, kadınların haneye ek gelir sağlamak amacıyla kendi niteliklerini kullanarak küçük iş yerleri kurmalarıdır. İkincisi, hane gelirindeki azalmaya paralel olarak kadınların herhangi bir ücretli işte çalışma isteklerinin artışıdır. Ancak başvuru alan işlere uygun eğitim ve becerisi olmayan kadınların iş bulamamaları ve bu nedenle kendi

hesabına çalışma, ücretli bir işte çalışmak isteyip iş bulamayan kadınların başvurdukları bir seçenek olmaktadır (İş ve Meslek Sahibi Kadınlar Derneği, 2010, s.9).

Türkiye'de kadınların girişimci olmalarının başında aile ihtiyaçlarını karşılamak gelmektedir. Bunun yanında Türkiye'de de cam tavan sendromuna uğrayan kadınların da kendi işlerini açmaya karar verdikleri görülmektedir (Güney, 2006, s.30). Bunu; mesleğini yapmak, ideallerini gerçekleştirmek, bağımsız olmak, insanlara faydalı olmak, kendini kanıtlamak, başarılı olma arzusu, kendi işinin patronu olmak, zamanı değerlendirmek, ailesine muhtaç olmamak, geniş bir çevreye sahip olmak, özel sektörde iş deneyimine sahip olmak ve gelire ihtiyacı olmasına rağmen başka bir iş bulamaması takip etmektedir (Tunçsiper, Karaköy ve Kafa 2008, s.59).

Nevşehir'de 2001 yılında yapılan bir araştırmada, kadınların girişimci olmalarında daha çok aileye ek gelir sağlamak, kocanın ölmesi, kendini ispat etme ve geçmiş mesleki tecrübelerin ticari hayata aktarılması, aileden işi devralma gibi faktörlerin etkili olduğu tespit edilmiştir (Çelik ve Özdevecioğlu, 2001, s.383).

Sakarya'da 50 kadın girişimci ile yapılan bir araştırmada kadınların girişimci olmalarında; aile geçiminden sorumlu olmak, eşin pasif durumu-sağlık sorunları ve çalışamaz özelliği, ücretli ve mesai gerektiren işe eşin izin vermemesi, özgürlük ve bağımsızlık isteği, eğitimini ve bilgisini değerlendirme isteği, iş bulamama gibi farklı nedenler etkili olmuştur (Fidan ve Yılmaz, 2006, s. 5-6).

Mersin'de yapılan bir araştırmada ise, kadınların hem kişisel hem de ekonomik nedenlerle girişimciliğe başladıkları söylenebilir. Mersin'deki kadın girişimcilerin iş kurma nedenleri arasında bağımsız çalışma arzusu ilk sırada yer alırken, kazanç elde etme isteği çok az bir farkla ikinci sırada yer almıştır (Çakıcı, 2006, s.58).

3.3. Türkiye'de Kadın Girişimcilerin Karşılaştığı Sorunlar

Türkiye'de de kadınlar, genel olarak girişimcilerin karşılaştıkları sorunların yanında kadın olmalarından dolayı erkeklerden farklı olarak birtakım problemler yaşamaktadırlar. Kadın girişimcilerin karşılaştıkları mikro sorunlar; güvensizlik, ticari ve yönetsel deneyim eksikliği, rol çatışması, ayrımcılıktır. Makro sorunlar ise; beceri ve mesleki eğitim, sermaye temininde kredi ve örgütlenmedir (Tunçsiper, Karaköy ve Kafa 2008, s.58).

Türkiye’de yapılan araştırmalar sonucunda kadın girişimcilerle ilgili ortaya çıkan ortak sorunların başında, sosyal ve kültürel ortamda kadın rollerinin kalıplaşmış olması, eğitimlerinin yetersizliği, aile tepkileri, iş yükünün fazla oluşu, finans bulma güçlüğü, iktisadi teşviklere erişimdeki zorluklar, güvenilirlik sağlamak için kadınların erkeklerden daha fazla çaba gösterme gerekliliği ve kadınların kişisel özgürlüklerini kullanabilme ihtiyaçlarının artması gelmektedir. (Kutaniş, Hancı, 2004, s.458).

Türkiye’de yapılan çalışmalarda, kadın girişimci özel hayatlarıyla çalışma hayatları arasındaki bir rol ikileminden bahsetmişler, girişimci olmanın sosyal, kişisel ve ekonomik anlamda kendilerini daha iyi seviyeye getirdiğini, ancak aile yaşamlarını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Girişimci kadınlar, iş ve sosyal çevre arasındaki dengeyi kurmada zorluklar yaşamaktadır. Ancak ellerinde bu sorunu aşabilecek bir avantaj olarak özerk olma ve esnek çalışma saatlerine sahip olmalarından bahsedilebilir. Bu anlamda iş ve sosyal çevre arasında denge kurmada bu durum bir fırsat olarak değerlendirilebilir (Kutaniş, Alpaslan, 2006, s.150).

Türk toplumunun ataerkil yapısı içerisinde kadın girişimcilerin bazıları çalışma hayatlarıyla ilgili kararlarında eşleri nedeniyle engellemelerle karşılaşmakta ve bu engellemeleri yıkmak için çok fazla mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Eşler, kadınların iş kurmalarını erkek egemen bir alanda statü ve prestij kaybı olarak değerlendirmektedir. Ataerkil bir yapıya sahip Türk toplumundaki girişimcilik kültürü, kadınların girişimci olmasını destekler nitelikte görünmemekte, bu durumda kadın girişimci sayısına yansımaktadır. Sosyal ve kültürel ortamda kadın rollerinin kalıplaşmış olması kadın girişimciliğinin önündeki en önemli engellerden biridir (Öğüt, 2006.s.73).

Ülkemiz işgücü piyasasına girişi engelleyen cinsiyete dayalı ayrımcılık kadın girişimciliğinde de söz konusudur (KSGM, 2008, s.18)

Kadın girişimci, kültürel, finansal ve eğitimle ilgili engellerle karşılaşmaktadırlar (KSGM, 2008, s.18). Kadının genelde iş yaşamı, özelde girişimcilik açısından ikincil konumda olmasında kültür önemli bir yer tutmaktadır. Kültürel sistem içinde kadına biçilen rolün ev dışı çalışma yaşamına karşıt biçimde konumlanması, çalışma sürecinin kadının ev dışında ücretli bir işte istihdam olunmasına karşıt değerlerden beslenen eril bir bakış açısı temelinde biçimlenmesi ve toplumsallaşma sürecinin bu bağlamda

gerçekleşmesi mevcut duruma yol açan başlıca kültürel faktörler arasında yer almaktadır (İlhan, 2005, s.221). Kültürel nedenlere bağlı olarak kadının kamusal alanda kendini ifade etme olanaklarının kısıtlılığı, formel eğitim olanaklarından yararlanmasını da sınırlayarak gerekli mesleki bilgi ve beceri donanımından mahrum kalmasına yol açmaktadır. Bu durumda, çalışma yaşamında aktif rol alması toplumsal onay görmeyen kadın, ev dışında ücretli çalışma ya da kendi işini kurma girişiminde sosyal ve finansal destek bulamamaktadır. Erkekleri iş kurma girişiminde destekleyen toplumsal çevre kadınlar açısından caydırıcı olmaktadır (İlhan, 2005, s.221). Kadının bizzat girişimci olması halinde, çalışma sürecinde kadının etkin biçimde var olmasına karşıt kültürel kodların değişmesinin çok daha kolay olacağı ileri sürülebilir. İş kadınları topluma, kadın için, geleneksel kadın rollerinin dışında yepyeni bir rol modeli sunmaktadırlar (İlhan, 2005, s.222).

Ülkemizde kadınlar girişimcilik için gerekli eğitimi alamamaktadır. Bu eğitim bir ustanın yanında ya da aile fertlerinin yanında çırak olarak çalışılarak alınan bir eğitimde olabilmektedir. Girişimcinin başarısında başka girişimcilerin başarı sırlarını öğrenmek ve onların tecrübelerinden yararlanmakta önemli faktörler arasındadır (Şahin, 2006, s.63-64).

Türkiye'de mülkün sadece yüzde 9'u kadınların üzerinde, bu rakam ABD'de yüzde 50'dir. Bu nedenle girişimde bulunmak isteyen kadınların önüne öncelikle ekonomik engeller set çekmektedir (Tunçsiper, Karaköy ve Kafa 2008, s.58).

Türkiye'de kadın girişimciler, erkeklere kıyasla, teminat olarak gösterecek mal varlıklarının daha az, eğitim düzeylerinin daha düşük ve piyasa tecrübelerinin daha kısıtlı olması nedeniyle hızla değişen ekonomik koşullarla baş etmekte zorlanmaktadır (Özar, 2005, s.8) Türkiye'de birçok banka uygulaması da kadınlara engel oluşturabilmektedir. Çoğu banka, kadınların kocalarından ya da bir erkek garantörden kendi adlarına borç alabilmeleri ya da teminat için gayrimenkullerini ipotek edebilmeleri için izin almalarını istemektedir (Yetim, 2002, s.88).

Kadın girişimciliği konusunda Türkiye genelinde bütüncül bir bakışın sağlanamaması ve örgütlenememe; kurumsal çeşitlilik ve koordinasyon zorlukları ve politika geliştirme ve uygulama ile ilgili engellerde kadın girişimciliğinin sorunlarıdır (İş ve Meslek Sahibi Kadınlar Derneği, 2010, s.10).

Çelebi tarafından yapılan bir araştırma Türkiye'deki kadın girişimcilerin karşılaştığı problemleri üç temel kategoride incelemektedir (Tunçsiper, Karaköy ve Kafa 2008, s.58-59). İş kurma aşamasındaki sorunlar; sermaye temini, işyeri arama, kiralama, mal temini, donanım, araç, gereç temini, resmi kuruluşlarla ilişkiler, acemilik, yalnızlık ve işi organize edememe, toplumun iş kadınına alışkın olmaması şeklindedir. İşyeri kurulduktan sonraki sorunlar; acemilik, tecrübesizlik, müşteri ile ilişkiyi bilmeme, işi yürütmeye bilgisizlik, müşteri azlığı, para sorunu, yalnızlık, kadın olma, kendini kabul ettirme, personel temini, piyasadaki istikrarsızlık, ödemeler ve senetlerdir. Son olarak mevcut sorunlar ise; müşteri azlığı, resmi kuruluşlar, kalifiye eleman bulamama, ucuz hammadde mal temini, kaliteli hammadde mal temini ve enflasyondur.

Çelik ve Özdevecioğlu'nun Nevşehir'de 2001'de yaptıkları araştırmada, kadın girişimcilerin genel olarak yaşadıkları sorunlar; rol çatışması, güvensizlik, cinsel beklentiler, tecrübe yetersizliği, geleneksel baskı, başarısızlık beklentisi, farklı davranış ve ortak bulmada güçlük çekme olarak belirlenmiştir (Soysal, 2010, s.91).

Yapılan başka bir çalışmada kadınlar, girişimcilik faaliyetlerinde karşılarına çıkan engelleri şu şekilde sıralamıştır; toplumun kadınlar hakkındaki değer yargıları ve inanışları (yüzde 30), bilgi eksikliği (yüzde 23), rakiplerin engellemeleri (yüzde 20), sermaye bulma güçlüğü (yüzde 16) ve yasal ve bürokratik engeller (yüzde 11) (Soysal, 2010, s.97).

Türkiye'deki mevcut organizasyonların ataerkil yapıları, bu tip kurumlarda kadınların sahip oldukları işletmelere yönelik faaliyetlerin olmayışı ve kurumsal yapı dışında sosyal sorumluluk sahibi kadınların bir araya gelebilecekleri platformların eksikliği kadınların ortak hareket edebilmelerinin ve işletmelerini büyütebilmelerinin önündeki en büyük engeller arasında yer almaktadır (Ünay, 2010). Kadın girişimciliğini özendirecek ve destekleyecek politikalarda kadın girişimcilerin örgütlenme yeterliliklerine yer verilmesi ve kadınlar arasında dayanışma ve birlikte hareket etme yeteneğinin geliştirilmesi önemlidir.

SONUÇ

Türkiye'de rakamlar kadın girişimci sayısının oldukça düşük olduğunu ülke nüfusunun yarısını oluşturan ve önemli girişimcilik potansiyeli bulunan kadınların girişimcilik alanında etkin olarak

kullanılmadığını göstermektedir. Kadın girişimciliğindeki artış ülkemizde hem kentsel alanda hem de kırsal alanda pek de önemli boyutlarda görünmemektedir. Kadın girişimciliği kırsal alanda aile bütçesine ve kırsal kalkınmaya katkı sağlayabilir. Bu bağlamda kırsal alanlarda tarıma dayalı iş kollarında kadın girişimciliğinin özendirilmesi, yerel kaynakların harekete geçirilmesi ve etkin kullanımı önemlidir.

Kadın girişimcilerin sahip olduğu işletmelerin büyük çoğunluğu mikro ölçekli işletmelerdir. Bu nedenle ülke önceliklerini dikkate alarak bu işletmeleri geliştirici politikalar geliştirilip uygulamaya konulmalı ancak kadın girişimciliği sadece işsiz ve yoksul kadınların hane gelirini artırıcı faaliyetlerini ve mikro kredileri içeren bir kavrama dönüştürülmemelidir. Bunun yanında teknoloji, bilgi tabanlı, yenilikçi işletmelerin oluşumunda da kadın girişimciler desteklenmelidir. Kadın girişimcilere finansal yönetim eğitimi, teknoloji eğitimi ve modern teknolojinin kullanımı, teknik yardım, mali destek, kredi kolaylığı, altyapısal destek, hizmet sunulacak piyasanın bilinmesi, faaliyette bulunulacak alan hakkında derin bilgi sahibi olunması ve pazarlama ve hizmet sunumu tekniklerinin bilinmesi, güven artırıcı eğitim, e- ticaret, iyi zaman yönetimi ve becerilerin kazandırılması amacıyla gerekli teşvik ve kolaylıklar sağlanmalıdır. Kadın girişimciliğinde özellikle kendi hesabına çalışan kadınlarda sosyal korumasızlığın yüksek oranı göz önüne alınması gereken bir husustur. Türkiye’de kadın girişimcilerin sayılarının ve ekonomiye katkılarının artması için kadınların girişimci olmaya teşvik edilmesi ve güçlendirilmesi gereklidir. Kadın girişimcilerin yöresel olarak yatırım alanlarının değişebileceği dikkate alınarak Türkiye’deki kadın girişimcileri cesaretlendirecek teşviklerin bölgesel ve yerel özellikleri yansıtabilecek kapsamda olmasına da önem verilmelidir.

Kadın girişimcilerin başarılı olmalarında önceden sahip oldukları iş deneyimleri de önemli biri faktördür. Bu nedenle kadınların ücretli istihdamının ve bir meslek sahibi olmalarının önemi büyüktür. Türkiye’nin üzerinde önemle durması gereken husus kadınların işgücüne katılım oranının ve ücretli istihdamının artırılmasıdır. Bu bağlamda ulusal düzeyde uzun vadeli kadın istihdam politikası oluşturmalı ve kadın girişimciliği bu politikanın tek değil ama önemli bir unsuru olarak değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

- ASLAN, Şebnem, ATABEY, Ayşegül (2005). "Küresel Rekabette Kadın Girişimcilerin Rolü ve Türk Kadın Girişimci Tipolojisi," **Journal of Azerbaijani Studies**.
- BALTACI, Özgün Nedra (2009). "Türkiye'de Mikrokredi ve Basına Yansıması," **Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı, Dönem Projesi**, Ankara.
- BEDÜK, Aykut (2005). "Türkiye'de Çalışan Kadın ve Kadın Girişimciliği," **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, www.e-sosder.com, ISSN:1304-0278, C.3, S.12, (106-117).
- ÇAKICI, Ayşehan (2006). "Mersin'deki Kadın Girişimcilerin İş Yaşamını Etkileyen Faktörler," **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 8, Sayı: 4.
- ÇELİK, Cemile, ÖZDEVECİOĞLU, Mahmut (2001). "Kadın Girişimcilerin Demografik Özellikleri ve Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Nevşehir İlinde Bir Araştırma", **1. Orta Anadolu Kongresi**, Ekim, Nevşehir.
- DURAK, İbrahim (2011). " Girişimciliği Etkileyen Çevresel Faktörlerle İlgili Girişimcilerin Tutumları: Bir Alan Araştırması," **Yönetim Bilimleri Dergisi**, Cilt:9, Sayı:2, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İİBF.
- DZISI, Smile (2008). "Women Entrepreneurs in Small and Medium Enterprises(SMEs) in Ghana," **Faculty of Business and Enterprise, Swinburne University of Technology Doctorate Thesis**, Victoria, Australia.
- ŞAHİN, Esen (2006). " Kadın Girişimcilik ve Konya İlinde Kadın Girişimcilik Profili Üzerine Bir Uygulama," **Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi**, Konya.
- FİDAN, Fatma, YILMAZ, Tuncay (2006). "Kadın Girişimciliğine Alternatif Bakış Serüven mi? Macera mı? ," **Doğu Akdeniz Üniversitesi 2. Uluslararası Kadın Araştırmaları Konferansı**, Nisan, Kuzey Kıbrıs.
- Goyal, Meenu, Parkash Jai (2011). "Women Entrepreneurship in India-Problems and Prospects," **ZENITH,International Journal of Multidisciplinary Research**, vol.1 Issue 5, ISSN 22315780.
- GÖKYAY, Çağatay (2008). "Türkiye'de Mikro Kredi Uygulamaları ve İstihdama Yansımaları," **T.C.Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi**, Ankara.
- GÖNÜLLÜOĞLU, Sevgi, İPÇİOĞLU, İsa, Taşer, Atıl (2009). " Sahip Oldukları İşletme Türlerine Göre Kadın Girişimcilerin Aralarındaki Farklılıkların Analiz Edilmesi," **17. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı**, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Yayınları No: 162, Mayıs .
- GÜNEY, Semra (2006). "Kadın Girişimciliğine Genel Bir Bakış," **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**.

- GÜR Cenk Kaan (2008). "Kadın Girişimciye Garanti Yaklaşımı," **I.TOBB Kadın Girişimciler Kurulu Kongresi Sunumu**, Ankara.
- GÜROL, M. Ali, MARŞAP, Akın (2007). "Geçmişte ve Günümüz Yaşamında Ücretsiz ve Ücretli Olarak Kadın," **Bilig**, sayı 42, Yaz.
- HİSRİCH, D.Robert, ÖZTÜRK, Ayşe Sevgi (1999). "Women Entrepreneurs in A Developing Economy," **Journal of Management Development**, Volume 18, Number 2.
- İLHAN, Süleyman (2005). "Bazı Değişkenler Açısından Elazığ'da Girişimci Profili," **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Elazığ, Cilt: 15, Sayı: 1.
- İş ve Meslek Sahibi Kadınlar Derneği (2010). **Konya Saha Çalışması Raporu**.
- KARAKOÇ, Ulaş, KOLAŞIN, Uysal Gökçe (2008). "Kadın İstihdamını Artırmak İçin Girişimcilik Desteklenmeli," **Betam Araştırma Notu#17**, 21 Kasım.
- KAYALAR, Murat, ÖMÜRBEK, Nuri (2007) "Girişimci Adaylarının Risk Almaya Yatkınlık Özelliğinin Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi," **S.D.Ü.İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Ocak, Cilt: 21, Sayı1.
- KSGM (2008). **Politika Dökümanı-Kadın ve Ekonomi**, Ankara.
- KTO (2007). "Türkiye'de Kadın Girişimci - 2007 Durum Raporu," (Çevrimiçi), www.kayserito.org.tr/media/kadin_girisimci_tr.doc, (18 Şubat 2011).
- KURTSAN, Meltem (2004). "Kadın Girişimcilere Kurumsal Destek," Röportaj, 28.Ekim 2004, (Çevrimiçi) <http://www.ntvmsnbc.com/news/293623.asp#BODY>, (28.Mart.2011).
- KURTSAN, Meltem. "Türkiye'de Kadının Konumu ve AB," (Çevrimiçi), www.toprakisveren.org.tr/2006-69-meltemkurtsan.pdf, (4.Nisan.2011).
- KUTANİŞ, Özen Rana, HANCI, Ayşegül (2004)."Kadın Girişimcilerin Kişisel Özgürlük Algılamaları," **3. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiri Kitabı**, Eskişehir, Osmangazi Üniversitesi İ.İ.B.F, Kasım.
- KUTANİŞ, Özen Rana, APLASLAN, Sümeyra (2006)." Girişimci ve Yönetici Kadınları Profilleri Farklıdır?," **Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi**, C: 8, S: 2.
- MOORE, P. Dorothy (2000). "Transitions-Milestones On The Route To Success," **USASBE Proceeding**.
- OECD (2004). "Türkiye'deki Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Mevcut Durum ve Politikalar," (Çevrimiçi), www.oecd.org/dataoecd/37/37/33705673.pdf, (31.Mart.2011).
- ONANÇ, Gülseren (2012). "Kadının İş Yaşamına Katılımı Nasıl Artırılır? Öneriler/Talepler," **Kagider-Sunum**, www.kagider.org/, (5.Mart.2012).
- ÖĞÜT, Adem (2006). "Türkiye'de Kadın Girişimciliğinin ve Yöneticiliğinin Önündeki Güçlükler: Cam Tavan Sendromu," **Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**.

- ÖZAR, Şemsa (2005). **GAP Bölgesi'nde Kadın Girişimciliği**, Ankara, GAP-GİDEM Yayınları, Ocak.
- ÖZDEMİR, Aytül Ayşe (2010). " Potansiyel Girişimci Olan Kadınların Motivasyon Faktörleri ve Eskişehir'de Bir Araştırma," **Ege Akademik Bakış**, 10 (1).
- SARAY, Gönül (1993). " Türkiye'de Kadın Girişimciliği," **Kadın Girişimciliği Özendirme ve Destekleme Paneli**, Ankara.
- SOYSAL, Abdullah (2010). " Türkiye'de Kadın Girişimciler: Engeller ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme," **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 65-1.
- TAMBUNAN, Tulus (2008). " Women Entrepreneurship Development in Asian Developing Economies," **Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İkinci Uluslararası Ekonomi Kongresi Kitabı**, Bişkek, Ekim 9-11.
- TOKSÖZ, Gülay (2007). **Türkiye'de Kadın İstihdamının Durumu**, Ankara, Uluslararası Çalışma Örgütü.
- TUNÇSİPER, Bedriye, KARAKÖY, Çağatay, KAFA, Neşe (2008). "Kadın Girişimciliği," **Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İkinci Uluslararası Ekonomi Kongresi Kitabı**, Bişkek, Ekim 9-11.
- TÜİK (2012). **Hanehalkı İşgücü İstatistikleri 2011**, Ankara, Yayın No: 3684.
- TÜİK (2010). **İstatistik Göstergeler 1923-2009**, Ankara, Yayın No:3493.
- TÜİK (2011). **İstatistik Göstergeler 1923-2010**, Ankara, Yayın No:3641.
- TÜİK (2010). **Türkiye İstatistik Yıllığı 2009**, Ankara, Yayın No:3436.
- TÜİK (2011). **Türkiye İstatistik Yıllığı 2010**, Ankara, Yayın No:3522.
- TÜİK (2012). **Türkiye İstatistik Yıllığı 2011**, Ankara, Yayın No:3665.
- TÜİK (2013). **Türkiye İstatistik Yıllığı 2012**, Ankara, Yayın No:3933.
- TÜİK. **İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı**, (Çevrimiçi), <http://www.tuik.gov.tr>, (22.09.2012), (13.12.2013).
- ÜNAY, Fatma (2010). "Kadın Girişimcilik ve Sosyal Sorumluluk," **Anlayış Dergisi**, Nisan, Sayı 83. (Çevrimiçi), www.anlayis.net/makaledirector.aspx?makaleid=2687, (27.Mart.2014).
- YETİM, Nalan (2002). " Sosyal Sermaye Olarak Kadın Girişimciler: Mersin Örneği," **Ege Akademik Bakış Dergisi**, Cilt 2, Sayı 1.